



Foto: Peter Májster

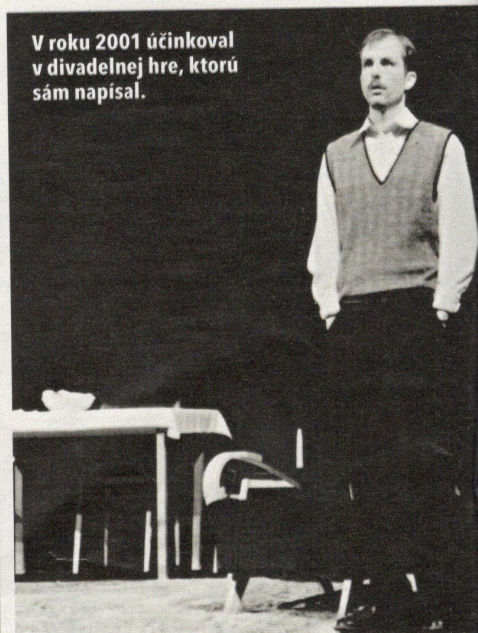


Neprišiel som sem nájsť druhé Anglicko

„Vždy, keď prídem do Británie, teším sa domov na Slovensko. Možno si poviete, že som čudák, ale mne sa páči, že je Slovensko také odlišné,“ vraví Brit **JONATHAN GREŠTY (56)**. Na Slovensku žije už takmer tridsať rokov, na Prešovskej univerzite dokonca vyučuje slovenské reálie a našu krajinu si doslova zamiloval. Meškajúce vlaky, nedostavané diaľnice či tety toaletárky považuje za kolorit, ktorý k Slovensku neodmysliteľne patrí. Čo sa mu na Slovákoch páči a čo, naopak, považuje za naše slabé stránky?



Záber z roku 1992. Jonathan sa na Devíne odfoťil so ženami v krojoch.



V roku 2001 účinkoval v divadelnej hre, ktorú sám napísal.

■ **Prekvapilo ma, že nemáte mobilný telefón. Vlastne ma to pri dohadovaní stretnutia vrátilo o 20 rokov späť. Zavolala som vám na pevnú linku, dohodli sme sa, že sa stretne vtedy a tam, a obaja sme prišli.** Veru, tiež mám pocit, že pred érou mobilov bolo všetko záväznejšie a dohody platili. Keď máte mobil, nič neplatí. Dohodnete si stretnutie a päť minút predtým vám príde správa s textom „ospravedlňujem sa, nestíham prísť“.

■ **A to je dôvod, prečo mobil nemáte?**

Teraz ste mi položili jednu z otázok, na ktoré nedokážem stručne odpovedať. Rovnako ako na otázku, prečo som prišiel na Slovensko (*smiech*).

■ **Aj tú som sa vám chystala položiť. Mňa aj čitateľov totiž bude zaujímať, prečo ste z Anglicka prišli na Slovensko...**

Možno sa k tomu postupne dostaneme. Skúsím zatiaľ objasniť aspoň to, prečo nemám mobil. Podľa mňa niektoré moderné technológie prinášajú aj neurózy. Napríklad ľudia, ktorí majú mobil, si ho pri rozhovore na káve vyložia na stôl a podchvíľou naň pozerajú, či im niekto nenapísal. Rozptyľuje to. Mám sklony byť neurotik, preto si hovorím, že je lepšie sa pokušeniu vyhýbať, ako sa mu vystavovať.

■ **Neboli ste nikdy v situácii, keď ste si potrebovali súrne zavolať a banovali ste, že mobil nemáte?**

Občas áno. Uznávam, že život s mobilným telefónom je niekedy jednoduchší a pohodlnejší, ale nechcem ho. Tiež som bol v situácii, že by sa mi zišlo auto. Pretože ani auto nemám – z ekologických dôvodov. Bol som aj v situácii, že by sa mi zi-

„Pred érou mobilov bolo všetko záväznejšie.“

šiel dáždnik, ale žiadny som práve nemal (*smiech*).

■ **Ste Angličan, hádam nemáte nič proti dáždnikom?**

Nie som úplný Angličan. Otec bol Angličan, ale mama je Walesanka, tak sa považujem za Brita. A nie, nemám nič proti dáždnikom. Len ich stále strácam a zabúdam.

■ **Vyrástli ste v anglickom mestečku v Cheshire, na Slovensko ste sa presťahovali pred takmer 30 rokmi, prednášate na Prešovskej univerzite a nedávno vám vyšiel román v slovenčine *Cudzincov kabát*, ktorý sa odohráva na Slovensku. Čo pre vás znamená Slovensko?**

Dnes už je pre mňa táto krajina domovom, žijem tu viac ako polovicu života. Určite sa tu cítim viac doma ako v Anglicku.

■ **Ako ste sa vlastne o našej krajine dozvedeli?**

V roku 1991 ma pozval spolužiak z univerzity, tiež Brit, ktorý študoval ruštinu, na svoju svadbu do Moskvy. Silno to na



▲ V rámci vyučovania o slovenských reáliách často porovnáva našu krajinu s Britániou.



and chips, teda vyprázaná ryba s hranolkami?

Len raz, jeden jediný raz som zatúžil ísť domov. Vtedy ma opustila priateľka a zrazu som mal pocit, že chcem odísť. No dost rýchlo ma to prešlo. V Británii vlastne už nemám domov. Vždy keď prídem do Británie, teším sa domov na Slovensko (*smiech*). Je možné, že to má na svedomí fakt, že v Británii mám veľmi roztrúsenú rodinu. Mama býva v Londýne, otcova rodina pri Manchestri, ďalšia rodina žije vo Walese. Možno si poviete, že som čudák, ale mne sa páči, že je Slovensko také odlišné. Ne-

Foto: Shutterstock, TASR

„Tuhá biela zima vyvolávala vo mne nostalgiu.“

▼ **Naozaj sú Slováci takí pobožní? „Navonok áno. Pred nedávnou návštevou pápeža v Prešove bolo celé mesto hore nohami. No keď sa pozrieme na štatistické dáta, tak v tomto smere sa prístup ľudí za posledné dekády nesmierne zmenil,“ hovorí Jonathan Gresty.**



prišiel som sem nájsť druhé Anglicko. Nepekázalo mi, že vlaky meškajú, absolútne som neriešil, že nie sú dostavané diaľnice, a zvykol som si aj na to, že na záchodoch niekedy chýbajú vo dverách kľúče a nemôžem sa zamknúť... Pre mňa je to kolorit, ktorý patrí k tejto krajine.

■ **Ved' vy máte našu krajinu radšej ako my, Slováci! Čo ešte vnímate ako náš typický slovenský kolorit?**

Keď som sem v deväťdesiatych rokoch prišiel, bola to pre mňa veľká exotika. Ešte to tu dýchalo socializmom. Veľmi sa mi páčili tety toaletárky, ktoré vyberali peniaze a počúvali *Pozdravy jubilantom*. Aj to slovo – toaletárka – je nádherné. Videl som kedysi oznam: „Hľadá sa toaletárka“. Hneď si hovorím, či to nie je sexistické. Prečo by nemohol byť toaletár? (*Smiech*) Škoda, že tety toaletárky

miznú, čoraz častejšie ich nahrádzajú turnikety. Tiež sa mi páčili vaše reštaurácie, tie v štýle tretia cenová. Čašníik mal bielu košeľu, čiernu vestu a obrovskú peňaženku. Dnes už sa to všetko mení na taký ten európsky štandard a kolorit sa vytráca. Škoda.

■ **Čo ďalšie vnímate pozitívne?**

Veľmi rád chodím s kamarátom do tých najodľahlejších miest. Keď prechádzame cez nejakú dedinku, máme pocit bezpečia a pokoja, ktorý pramení z kontinuity, isté veci sa veľmi nemenia. Fascinuje ma krajina, dedinské záhrady s domácimi zvieratami. Vážim si to, že na Slovensku sa ešte stále môžeme voľne prechádzať bez toho, že by sme kontrolovali, či nie sme na nejakom súkromnom pozemku. A keď sme dakde na vidieku a miestni ľudia zistia, že sme dvaja Briti, drvivá väčšina je veľmi milá a zvedavá, čo tu robíme a dáva nám pocítiť, že sme vítaní. Na Slovensku máte silné rodinné väzby a to sa mi veľmi páči. Ľudia sú trpezlivejší, ochotní počúvať, majú o druhých úprimný záujem. Keď idem do Británie a chcem ľuďom rozprávať o Slovensku, niektorí nemajú záujem. Nebaví ich to počúvať.

■ **A Slováci sa podľa vás zaujímajú o život v iných krajinách?**

Ja osobne mám takú skúsenosť. Vždy keď rozprávam o Británii, ľudia to zaujíma. Druhá vec je, že som zo Západu. Ktovie, či by som ich zaujímal aj v prípade, že by som bol z Afganistanu či zo Sýrie.

■ **Čím to podľa vás je? Máme predsudky?**

Máte, ale možno je to podmienené tým, že ste 40 rokov žili za železnou oponou. Na Slovensku je v porovnaní so zvyškom krajín EÚ veľmi vysoký podiel vidieckeho obyvateľstva (*podľa údajov Štatistického*



▲ S rodinou na anglickom vidieku v roku 2000. Jonathanova manželka je Slovenka, majú dcéru a syna, dnes už sú obe deti dospelé.

a západniarov. Vníma cudzinec nejaké teritoriálne rozdiely medzi Slovákmi?

Trochu áno. Dva roky som učil na vysokej škole v Banskej Bystrici, odtiaľ sme sa presťahovali na dva roky do Banskej Štiavnice. To už som bol ženatý. Keď som žil v Banskej Bystrici, trochu mi prekážalo národniarstvo, akési hejslováctvo. Boli však deväťdesiate roky, pri moci bol Vladimír Mečiar, Slovensko sa osamostatnilo a vtedy aj politici tieto pocity v spoločnosti značne živili. Banská Štiavnica bola prekrásna, veľmi sa mi tam páčilo, možno by sme tam aj zostali, ale dostal som ponuku ísť učiť do Prešova a vzal som ju. Od roku 1997 žijeme v Prešove. Východ Slovenska ma vždy veľmi priťahoval. Povedal by som, že na východe sú ľudia živočíšnejší, ale veľmi vŕcni.

„Verím, že povaha je človeku osudom.“

■ Medzi predmetmi, ktoré vyučujete na Prešovskej univerzite, sú aj slovenské reálie. Aké to je, keď Angličan učí slovenských študentov o ich krajine?

Je to pre mňa príležitosť, ako hovoriť o Slovensku aj Británii a porovnávať tieto dve krajiny. A tiež vysvetľovať rozdiely. Cieľom je, aby študenti vedeli v anglickom jazyku o svojej krajine rozprávať aj iné veci ako tie sentimentálne frázy typu: máme nádherné Vysoké Tatry, chutné bryndzové halušky, najkrajšie ženy na svete atď.

bryndzové halušky, najkrajšie ženy na svete atď. Porovnáваме slovenské a britské školstvo, politický systém, pričom chcem vyzdvihnúť klady jedného aj druhého. Celkovo sa snažím poukazovať na tie dobré stránky Slovenska. Jednou z otázok, ktorú napríklad rozoberáme, je, či sú Slováci naozaj takí pobožní.

■ A sú?

Navonok áno. Pred nedávnou návštevou pápeža v Prešove bolo celé mesto hore nohami. No keď sa pozrieme na štatistické dáta, tak v tomto smere sa prístup ľudí za posledné dekády nesmierne zmenil. V roku 1990 sa rodilo len šesť percent detí mimo manželstva, dnes ich je takmer polovica. Uzatvára sa menej man-

▼ Na Prešovskej univerzite vyučuje Jonathan anglický jazyk, tvorivé a akademické písanie, ale aj slovenské reálie. „Cieľom je, aby študenti vedeli v anglickom jazyku o svojej krajine rozprávať aj iné veci ako tie sentimentálne frázy typu: máme nádherné Vysoké Tatry, chutné bryndzové halušky, najkrajšie ženy na svete atď.“



želstiev, takže zjavne už nie je hriechom žiť v partnerskom vzťahu bez požehnania cirkevných úradov. V mnohých veciach sa teraz Slovensko viac podobá na sekulárny Západ ako na klasickú konzervatívnu katolícku krajinu.

■ Napísali ste knihu, ktorá sa odohráva na Slovensku a jedna z vašich románových postáv si o Slovákoch myslí, že sme fatalisti, pretože sa spoliehame na „vôľu Božiu“. Naozaj nás takých vidíte?

Povedal by som, že je to jedna zo slovenských čŕt. V knihe *Cudzincov kabát* podávam dva rôzne pohľady na Slovensko. Jeden je viac pozitívny, to je pohľad Angličana Jessa. Druhý je skôr negatívny, to je pohľad Nemca Günthera, ktorý má pragmatický a veľmi cieľavedomý prístup k životu. Je presvedčený, že keď sa človek dobre pripraví a spraví všetko pre to, aby veci vyšli tak, ako si ich naplánuje, tak je veľká pravdepodobnosť, že to vyjde. Má jasno v tom, čo chce v živote dosiahnuť a aj mu to vychádza, pretože pre to robí všetko.

■ Ktorý prístup je vám osobne bližší? Ste skôr fatalista alebo pragmatik?

Je mi bližší Jessov prístup. Nie je vyslovene fatalista, ale nedá sa povedať, že by mal život tak pevne v rukách ako Günther. Ústrednou témou môjho románu je hľadanie odpovede na to, prečo v živote robíme také rozhodnutia, aké robíme. Často spravíme nejaké životne dôležité rozhodnutie bez toho, aby sme vedeli povedať, čo nás k tomu viedlo. V jednom viktoriánskom

románe som kedysi čítal príslovie, ktoré po anglicky znie: „Character is Fate“. Do slovenčiny by sa to dalo preložiť ako „povaha je človeku osudom“. Pre mňa to znamená, že to, aký som človek – so všetkými mojimi dobrými aj zlými vlastnosťami, ktoré sa formovali aj vplyvom prostredia a rodiny, v ktorej som vyrastal –, do istej miery určuje, čo sa mi počas života prihodí.

„Román je moja sebarealizácia. Nestaviam chaty.“

■ **Jeden z hrdinov v knihe je Angličan, žije na východe Slovenska a, čuduj sa svete, nemá mobil ani auto. Pisali ste o sebe?**

Hlavný hrdina Jess mi je skutočne v mnohom podobný. Avšak nie som to ja. Je to fikcia. Hoci veľa čerpám zo skutočných zážitkov, ktoré sa na Slovensku prihodili mne alebo známym. Keď knihu prečítala moja svokra, tak mi povedala, že Jess sa jej veľmi nepáči. Vraj nerobí ústupky svojej žene (*smiech*). Možno trochu videla v tej knihe moje manželstvo.

■ **Aj vaša manželka? Tá v románe tiež videla vaše manželstvo?**

Tá každému vysvetľuje, že to nie je o nás.

JONATHAN GREY (56)

Vyrástol v britskom mestečku Cheshire a vyštudoval anglickú literatúru na Durhamskej univerzite.

Na Slovensko sa presťahoval v roku 1992, najskôr vyučoval angličtinu na gymnáziu v Spišskej Novej Vsi, potom strávil po dva roky v Banskej Bystrici a Banskej Štiavnici. Od roku 1997 žije v Prešove, na Prešovskej univerzite vyučuje anglický jazyk, tvorivé a akademické písanie a slovenské reálie. Pracuje tiež ako prekladateľ zo slovenčiny do angličtiny.

Napísal niekoľko poviedok a divadelných hier, v ktorých aj účinkoval. Tento rok mu vyšiel román *Cudzincov kabát*, v ktorom zachytáva pocity, názory a zážitky zo Slovenska.

Je ženatý a má dve dospelé deti.

■ **Ako dlho vznikala kniha?**

Začal som ju písať v roku 2017. Vtedy vznikla poviedka, ktorú som neskôr rozšíril, a je z toho román. Viete, bežný Slovák je mimoriadne manuálne zručný. Aspoň na východe Slovenska. Dokáže vlastnými rukami postaviť dom alebo aspoň chatu. Pracuje v záhrade, majstruje. Ja to nedokážem. Z ich pohľadu som rozmazaný Brit z mesta, ktorý nič nezvládne sám a vlastnými rukami, na všetko si radšej zavolá odborníka. A tak som aspoň napísal román. To je moja sebarealizácia. Chatu by som nevedel postaviť ani za sto rokov (*smiech*).

■ **To vcelku vystihuje, čo ste povedali – že povaha je človeku osudom.**

Osobne sa domnievam, že existuje celý rad faktorov, prečo robíme isté veci, prečo k nim inklinujeme a z akých pohnútok si vyberáme medzi viacerými možnosťami. Akého máme partnera, profesiu aj to, prečo sa presťahujeme do inej krajiny. Iste, keď sa nás pýtajú, prečo sme sa tak rozhodli, môžeme dať nejakú povrchnú

odpoveď, ale často ani sami nepoznáme všetky dôvody. Buď to zistíme postupne, časom, alebo nám tú odpoveď môžu sprostredkovať ostatní. Tiež je možné, že nikdy nezistíme, prečo sme spravili také či onaké rozhodnutie. Ja sám som vlastne dlho netušil, prečo som sa presťahoval na Slovensko. Keď som tu žil trinásť rokov, rozprával som sa o mojom detstve a živote v Británii s terapeutkou, ktorá mi napokon povedala: „Ja už viem, prečo ste sa presťahovali.“ A keď mi to prezradila, bolo to ako zjavenie. Mal som z toho vyslovene zimomriavky, že to odhalila. Pretože mala absolútnu pravdu.

■ **A čo to bolo?**

To vám nepoviem. Nehodí sa to na zverejnenie v časopise. Ale, ak si niekto prečíta môj román, nájde tam odpoveď. Môžem však povedať, že na Slovensku som našiel slobodu, ktorú som v Anglicku nemal. Našiel som tu sám seba.

Katarína Abeille

